

Rozdział V

Zabezpieczenie dowodów a protokół stanu faktycznego

Securing of the evidences, and the report regarding the actual state of affairs

Abstract: The aim of this article is to present the institution of securing of the evidences and of the report regarding the actual state of affairs as well as their comparison. Securing of the evidences is the institution of evidence proceedings and is a competence of court, however, the report regarding the actual state of affairs is non-executive action made by the executive officer. Even though both institutions have many similarities, the differences still exist. For instance, both can have effect on evidence proceedings before initiation. Yet, they differ in the scope of subjects which can initiate proceedings, fees, organisation of the conduct, control. Furthermore, shape of the report regarding the actual state of affairs changed with the beginning of 2019 with the new Act on Court Executive Officers. Inter alia new act introduces definition of the report with new rules that have not been earlier legally regulated. It is true that securing of the evidences has not changed over the last few years, even with there being many revisions of civil proceedings. Nevertheless, it still remains present in the subject's literature.

Keywords: securing of the evidences, report regarding the actual state of affairs, evidence proceedings, executive officer, code of civil procedure, act on court executive officers

Streszczenie: Przedmiotem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie instytucji zabezpieczenia dowodów oraz protokołu stanu faktycznego, a także ich porównanie. Zabezpieczenie dowodów jest instytucją postępowania dowodowego i leży w kompetencji sądu, natomiast protokół jest czynnością nieegzekucyjną dokonywaną przez komornika. Obie instytucje wykazują wiele podobieństw, jednak posiadają równie liczne różnice. Obie mogą wpłynąć na postępowanie dowodowe, jeszcze zanim zostanie ono wszczęte. Jednak różnią się w zakresie podmiotów mogących je wykorzystać, opłat, organizacji przebiegu, kontroli. Co więcej, kształt protokołu stanu faktycznego z początkiem 2019 r. przeszedł wiele zmian wraz z wejściem w życie ustawy o komornikach sądowych. Między innymi nowa ustawa wprowadziła jego definicję, która zawiera wiele obostrzeń niebędących wcześniej uregulowanych ustawowo. Co prawda, zabezpieczenie dowodów nie uległo zmianom w ostatnich latach mimo wielu nowelizacji, które wpłynęły na kształt postępowania cywilnego, jednak wciąż jest obecne w literaturze przedmiotu.

Słowa kluczowe: zabezpieczenie dowodów, protokół stanu faktycznego, postępowanie dowodowe, komornik, kodeks postępowania cywilnego, ustawa o komornikach sądowych

1. Wprowadzenie

Postępowanie cywilne posiada liczne instytucje, służące wielu różnym celom. Jednak w przypadku niektórych z nich można dopatrzeć się podobieństw w skutkach ich działania. Instytucjami takimi, mogącymi mieć istotny wpływ na postępowanie dowodowe, są z pewnością zabezpieczenie dowodów oraz protokół stanu faktycznego. Zabezpieczenie dowodów zostało uregulowane w Kodeksie postępowania cywilnego¹, natomiast protokół znalazł swoje miejsce w ustawie o komornikach sądowych². Jednak mimo licznych podobieństw obie instytucje posiadają też istotne różnice. Każda z nich znajdzie zastosowanie i będzie bardziej adekwatna do zupełnie różnych sytuacji.

Celem niniejszego opracowania jest porównanie obu instytucji, zwrócenie uwagi zarówno na ich podobieństwa, jak i różnice. Kolejnym ważnym aspektem rozważań jest to, że mimo punktów wspólnych zabezpieczenie dowodów oraz protokół stanu faktycznego stosuje się, mając na względzie zupełnie inne cechy i możliwości obu instytucji. Ponadto zabezpieczenie dowodów wraz z protokołem stanu faktycznego wspólnie pokazują, jak odmiennie można unormować i stosować instytucje prowadzące do podobnego celu, jakim jest wpływ na postępowanie dowodowe.

2. Zabezpieczenie dowodów

Zabezpieczenie dowodów jest jedną z ciekawszych instytucji postępowania dowodowego. Postępowanie w przedmiocie zabezpieczenia dowodów jest postępowaniem pomocniczym³. Ustawodawca umieścił je w dziale III k.p.c. zatytułowanym „Dowody” w rozdziale trzecim – „Zabezpieczenie dowodów”, składa się on z sześciu artykułów dotyczących tylko tej instytucji. Zabezpieczenie dowodów nazywane jest w literaturze dowodem ku wiecznej pamięci (*probatio in perpetuam memoriam*)⁴, a także wskazuje się na jego charakter konserwacyjny⁵. Ponadto nie może ono mieć na celu upewnienia się potencjalnego powoda co do jego szans w przyszłym procesie⁶. Zabezpieczenie dowodów ma duże znaczenie szczególnie w sytuacji, gdy zachodzi niebezpieczeństwo

¹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.), dalej jako: k.p.c.

² Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 771 ze zm.).

³ J. Szynekarek, *Zabezpieczenie dowodów w postępowaniu cywilnym w sprawach o naruszenie praw autorskich*, Wrocław 2018, s. 80.

⁴ T. Wiśniewski (red. nauk.), *Postępowanie procesowe przed sądem pierwszej instancji*, t. II cz. 2, Warszawa 2016, s. 158.

⁵ Zob.: A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019, Legalis; E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019, Legalis.

⁶ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1969 r. II CZ 6/69.

utrąty dowodu⁷. Pomimo wielu zmian wprowadzonych do postępowania cywilnego nowelizacją lipcową w 2019 r.⁸ instytucja ta pozostała niezmienną.

Już na samym początku jej unormowania w art. 310 k.p.c. ustawodawca wskazał sytuację, kiedy możliwe jest zabezpieczenie dowodów. Mianowicie odbywa się to przed wszczęciem postępowania na wniosek, natomiast w toku postępowania na wniosek lub z urzędu, w sytuacji gdy zachodzi obawa, że jego przeprowadzenie stanie się niewykonalne lub zbyt utrudnione, albo też gdy z innych przyczyn zachodzi potrzeba stwierdzenia istniejącego stanu rzeczy. Obawa, która stanowi przesłankę zastosowania zabezpieczenia, powinna być rzeczywista z obiektywnego punktu widzenia⁹.

Instytucja ta jest dopuszczalna w każdym postępowaniu cywilnym, również w okresie zawieszenia postępowania (art. 179 § 3 k.p.c.)¹⁰. Warunkiem możliwości zabezpieczenia dowodów jest istnienie jurysdykcji krajowej, a także dopuszczalność drogi sądowej w sprawie, w której ma być ono dokonane¹¹. Przepisy nie ograniczają możliwości skorzystania z zabezpieczenia dowodów do określonych środków dowodowych¹².

W literaturze wskazuje się na interes prawny jako przesłankę merytoryczną zabezpieczenia z uwagi na jego charakter i istotę¹³. Legitymację do złożenia wniosku posiadają strony i uczestnicy toczącego się postępowania, natomiast w wypadku postępowania jeszcze niewszczętego posiadają ją zarówno przyszły powód, jak i przyszły pozwany¹⁴.

Sąd rozstrzyga o zabezpieczeniu dowodów w formie postanowienia. Uwzględniając wniosek powinien dodatkowo wydać postanowienie dowodowe według reguł wskazanych w art. 236 k.p.c.¹⁵ Na postanowienie sądu odmawiające zabezpieczenia dowodów nie przysługuje zażalenie, jednak może być poddane kontroli w trybie art. 380 k.p.c.¹⁶

Właściwość sądu wyznacza art. 311 k.p.c., wskazując na sąd właściwy do rozpoznania sprawy ze względu na właściwość funkcjonalną¹⁷. Jednak ustawodawca przewidział tu wyjątek na rzecz wypadków niecierpiących zwłoki, a także gdy postępowanie nie zostało jeszcze wszczęte. W takim wypadku wniosek można złożyć do sądu rejonowego,

⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach I Wydziału Cywilnego z dnia 14 kwietnia 2016 r., I ACa 1151/15.

⁸ Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1469 ze zm.).

⁹ E. Marszałkowska-Krześ (red.), *op. cit.*

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*

¹² E. Marszałkowska-Krześ (red.), *op. cit.*

¹³ A. Góra-Błaszczkowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IA. Komentarz do art. 1-424*¹², Warszawa 2020, Legalis.

¹⁴ T. Wiśniewski (red. nauk.), *op. cit.*, s. 161.

¹⁵ E. Marszałkowska-Krześ (red.), *op. cit.*

¹⁶ A. Góra-Błaszczkowska (red.), *op. cit.*

¹⁷ E. Marszałkowska-Krześ (red.), *op. cit.*

w którego okręgu ma być przeprowadzony dowód. Ponadto sąd ma możliwość skorzystania z instytucji sędziego wyznaczonego lub sądu wezwanego¹⁸.

Ustawodawca w art. 312 k.p.c. wymienia treść wniosku, wskazując na jego obligatoryjne elementy:

- 1) oznaczenie wnioskodawcy i przeciwnika oraz innych osób zainteresowanych, jeżeli są znane;
- 2) wskazanie faktów oraz dowodów;
- 3) przyczyny uzasadniające potrzebę zabezpieczenia dowodu.

Ponadto wniosek powinien spełniać zadość ogólnym warunkom pisma procesowego z art. 126 i n. k.p.c.¹⁹ Uchybienie któremuś z powyższych wymogów będzie skutkowało wezwaniem wnioskodawcy do uzupełnienia braków formalnych w trybie z art. 130 k.p.c. Warto pamiętać, iż złożenie wniosku nie przerywa biegu terminu przedawnienia²⁰. Ponadto ustawodawca w żadnym przepisie nie wymaga, aby wniosek był składany w formie pisemnej, co prowadzi do konkluzji, iż może zostać zgłoszony do protokołu zarówno ustnie, jak i w formie pisma procesowego²¹. Przyczyny wskazane we wniosku muszą mieć charakter nie tylko obiektywny, ale i konkretny²².

Art. 313 i 314 k.p.c. wskazują, iż zasadą jest, że sąd udziela zabezpieczenia dowodów z udziałem obu stron (uczestników postępowania) na posiedzeniu jawnym. Wymienione przepisy skupiają się na odstępstwach od tej reguły i sytuacjach udzielenia zabezpieczenia na posiedzeniu niejawnym²³.

Zabezpieczenie dowodów może być dopuszczone bez wezwania przeciwnika, jednak tylko w wypadkach niecierpiących zwłoki albo gdy przeciwnik nie może być wskazany lub też gdy miejsce jego pobytu jest nieznane (art. 313 k.p.c.). Warto zwrócić uwagę na wyłączenie stosowania art. 143-145 k.p.c. w sytuacji nieznanego miejsca pobytu przeciwnika, co oznacza, że w postępowaniu o zabezpieczenie dowodów nie ma obowiązku ustanowienia kuratora ani dokonania doręczenia przez wywieszenie w budynku sądowym²⁴. Co więcej, w wypadkach niecierpiących zwłoki istnieje możliwość rozpoczęcia przeprowadzenia dowodu przed doręczeniem wezwania na termin przeciwnikowi (art. 314 k.p.c.). Sytuacja taka zachodzi w wypadku niebezpieczeństwa, że po dacie doręczenia wezwania przeprowadzenie dowodu byłoby niemożliwe²⁵. Postępowanie

¹⁸ A. Góra-Błaszczkowska (red.), *op. cit.*

¹⁹ *Ibidem.*

²⁰ I. Gil (red.), *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2017, s. 145.

²¹ E. Marszałkowska-Krześ (red.), *op. cit.*

²² A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*

²³ I. Gil (red.), *op. cit.*, s. 145.

²⁴ A. Góra-Błaszczkowska (red.), *op. cit.*

²⁵ *Ibidem.*

w przedmiocie zabezpieczenia dowodów prowadzi się bazując na przepisach, które regulują sposób przeprowadzenia dowodu odpowiednio do jego charakteru²⁶.

Warto pamiętać również o upoważnieniu stron do wskazywania przed sądem orzekającym uchybień popełnionych przy zabezpieczeniu dowodów zawartym w art. 315 k.p.c. Uchybienia powinny być zgłaszane przez strony na zasadach wskazanych w art. 162 k.p.c.²⁷ Ustawodawca nie wskazał terminu zgłaszania takich uchybień, jednak w literaturze wskazuje się, że powinno nastąpić to niezwłocznie²⁸. W przypadku popełnienia uchybień powołanych przez strony sąd orzekający, na wniosek strony, powinien uzupełnić lub powtórzyć postępowanie dowodowe w tym zakresie (zob. art. 241 k.p.c.)²⁹. Natomiast skutek uchybień dla mocy dowodowej zabezpieczonego środka dowodowego sąd ocenia na podstawie zasady ogólnej, tj. art. 233 k.p.c.³⁰. Ustawodawca nie wskazał formy zgłoszenia uchybień, jednak w piśmiennictwie wskazuje się, że strony mogą to uczynić zarówno w formie pisemnej, jak i ustnie do protokołu podczas posiedzenia³¹.

Opłata od wniosku o zabezpieczenie dowodów jest stała i na podstawie art. 23 pkt 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych³² wynosi 100 zł. Natomiast wydatki związane z zabezpieczeniem danego dowodu ponosi strona, która wystosowała wniosek. Ma jednak ona prawo ubiegać się o zwrot kosztów od przeciwnika w wypadku, gdy wygra sprawę i sąd ustali, orzekając o kosztach, że wydatki te były niezbędne do celowej obrony lub do celowego dochodzenia praw³³.

Zabezpieczenie dowodów jest możliwe również w wypadku postępowania cywilnego prowadzonego za granicą. Sytuacja ta została uregulowana w art. 1137 k.p.c. Przepis ten odsyła do uregulowań art. 310 oraz 312-314 k.p.c. Odmiennością jest tu wskazanie właściwości sądu. Mianowicie wniosek w takich sprawach należy złożyć do sądu rejonowego, w którego okręgu dowód ma być przeprowadzony. W literaturze wskazuje się, iż nie ma znaczenia, czy sąd polski posiada jurysdykcję do prowadzenia tej sprawy, w której postępowanie ma się toczyć za granicą³⁴.

²⁶ I. Gil (red.), *op. cit.*, s. 145.

²⁷ E. Marszałkowska-Krześ (red.), *op. cit.*

²⁸ Zob.: A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*; E. Marszałkowska-Krześ (red.), *op. cit.*

²⁹ A. Góra-Błaszczkowska (red.), *op. cit.*

³⁰ A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*

³¹ *Ibidem*.

³² Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 785 ze zm.).

³³ T. Wiśniewski (red. nauk.), *op. cit.*, s. 162.

³⁴ *Ibidem*.

3. Protokół stanu faktycznego

Protokół stanu faktycznego to instytucja z historią w prawie polskim sięgającą jedynie lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Pojawiła się w 1997 r. wraz z ustawą o komornikach sądowych i egzekucji³⁵ jako próba przeniesienia do polskiego systemu prawa francuskiej instytucji protokołu stanu faktycznego, która posiada tam kilkusetletnią tradycję³⁶.

Aktualnie protokół stanu faktycznego został uregulowany w ustawie o komornikach sądowych w art. 4. Ustawa ta weszła w życie wraz z dniem 1 stycznia 2019 r. i pozbawiła mocy obowiązującej dotychczasową ustawę regulującą działalność komorników, mianowicie wspomnianą powyżej ustawę o komornikach sądowych i egzekucji.

Protokół stanu faktycznego wchodzi w zakres czynności wykonywanych przez komornika na podstawie art. 3 ust. 4 pkt 2 ustawy o komornikach sądowych, natomiast jego definicja znalazła miejsce w art. 4. Mianowicie, zgodnie ze zdaniem pierwszym wskazanego przepisu protokół jest zapisem naocznych spostrzeżeń komornika poczynionych w toku osobistych oględzin. Wskazuje ono, że powinien on być w miarę możliwości wolny od opinii, przypuszczeń czy interpretacji faktów³⁷. Zdanie drugie potwierdza ten wniosek, głaszając, iż przedmiotem protokołu nie mogą być spostrzeżenia poczynione na podstawie dostępnych komornikowi rejestrów i innych publicznych źródeł informacji, jak również hipotez dotyczących określonych zjawisk, relacji oraz związków przyczynowo-skutkowych. Wskazuje to na konieczność zawarcia w protokole jedynie suchych faktów³⁸. Aspekt ten był podkreślany również pod rządami poprzednio obowiązującej ustawy³⁹. Jednak istnieje możliwość zawarcia pewnych spostrzeżeń o charakterze ocennym pod warunkiem, że nie stoją one w sprzeczności z istotą protokołu, np. sformułowania odnoszące się do przybliżonych odległości, liczb, koloru, opisów zjawisk lub dźwięków⁴⁰. Nie wolno formułować hipotez, jednak dopuszcza się wskazanie sądów, co do których prawdziwości zachodzi wysokie prawdopodobieństwo oparte na zasadach doświadczenia życiowego, powszechnie znanych faktów, czy też znajomości praw fizyki⁴¹.

Istotą protokołu jest urzędowe zabezpieczenie dowodów. Protokół jest dokumentem sporządzanym przez uprawniony organ, dlatego też jest to dokument urzędowy w rozumieniu art. 244 § 1 k.p.c. W związku z tym protokół stanowi dowód tego, co

³⁵ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1277 ze zm.).

³⁶ M. Sitkowski, *Protokół stanu faktycznego jako sposób zabezpieczenia dowodu w postępowaniu sądowym. Analiza instytucji w myśl nowej ustawy o komornikach sądowych*, Wrocław 2019, s. 3-4.

³⁷ R. Reiwer (red.), *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, Warszawa 2019.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ Zarządzenie Sądu Rejonowego w Bytomiu I Wydziału Cywilnego dnia 5 lipca 2016 r., I C 409/16.

⁴⁰ R. Reiwer, *op. cit.*

⁴¹ *Ibidem*.

urzędowo zostało w nim zaświadczone⁴². Ponadto protokół stanu faktycznego posiadając walor dokumentu urzędowego, prowadzi do przeniesienia ciężaru dowodu na przeciwnika pragnącego podważyć protokół (art. 252 k.p.c.)⁴³.

Przedostatnie zdanie art. 4 ustawy o komornikach sądowych zakazuje komornikom w toku osobistych oględzin stosowania środków przymusu oraz przełamywania oporu osób uczestniczących w czynnościach. Wskazuje to na wykluczenie w tym zakresie odwoływania się do odpowiedniego stosowania art. 761-765 oraz 814 k.p.c.⁴⁴ Komornik nie jest legitymowany do stosowania środków przymusu, ponieważ sporządzenie protokołu stanu faktycznego jest czynnością nieegzekucyjną, a w związku z tym nie działa on jako organ władzy publicznej⁴⁵. Podkreśla to, iż komornik powinien przybrać rolę niezaangażowanego obserwatora, a w wypadku przeszkód, których nie jest w stanie przewyciężyć – wycofać się i zaniechać oględzin⁴⁶.

Natomiast ostatnie zdanie art. 4 ustawy o komornikach sądowych odsyła do odpowiedniego stosowania art. 809 k.p.c., który wskazuje na zawartość protokołu. W związku z tym w protokole powinno się znaleźć oznaczenie miejsca i czasu czynności, imiona i nazwiska osób uczestniczących w czynności, opis przebiegu czynności, a także podpis komornika. Możliwe jest również zawarcie oświadczeń osób obecnych⁴⁷. Ponadto protokół powinien zostać opieczętowany zgodnie z art. 6 ustawy o komornikach sądowych⁴⁸. Jest on zapisem naocznych spostrzeżeń komornika, w związku z czym literatura wskazuje, iż nie ma konieczności odczytywania protokołu i zbierania podpisów od osób obecnych⁴⁹.

Protokół stanu faktycznego może zostać sporządzony na wniosek złożony przez każdego zainteresowanego, bez konieczności wykazania interesu prawnego. Ponadto czynność ta może być zlecona przez sąd lub prokuratora⁵⁰. Sporządzenie protokołu może również nastąpić w drodze zabezpieczenia dowodu⁵¹.

Sporządzenie protokołu podlega opłacie w wysokości 400 zł zgodnie z art. 42 ustawy o kosztach komorniczych⁵². Ponadto komornikowi należy się zwrot wydatków poniesionych w związku ze sporządzeniem stanu faktycznego, co zostało wskazane

⁴² E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Wykorzystanie w praktyce protokołu stanu faktycznego sporządzanego przez komornika sądowego*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2017, nr 12, s. 4.

⁴³ Krajowa Rada Komornicza, *Opinia na temat projektu ustawy o komornikach sądowych (projekt z dnia 22 listopada 2016 r. – UD 146)*, Warszawa 15 grudnia 2016 r., s. 121.

⁴⁴ R. Reiwer (red.), *op. cit.*

⁴⁵ M. Sitkowski, *op. cit.*, s. 17-18.

⁴⁶ R. Reiwer (red.), *op. cit.*

⁴⁷ E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *op. cit.*, s. 5.

⁴⁸ R. Reiwer (red.), *op. cit.*

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ M. Sitkowski, *op. cit.*, s. 14.

⁵¹ R. Reiwer (red.), *op. cit.*

⁵² Ustawa z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2363).

w art. 5 ustawy o kosztach komorniczych, natomiast na podstawie art. 7 wspomnianej ustawy ma on prawo żądać zaliczek⁵³.

Zgodnie z uregulowaniem znajdującym się w art. 9 ust. 2 ustawy o komornikach sądowych komornik nie może uchylić się od sporządzenia protokołu stanu faktycznego zleconego przez sąd lub prokuratora. Jeśliby odmówił, mogłoby to zostać potraktowane jako rażące naruszenie prawa⁵⁴. Ograniczenie to nie dotyczy jednak pozostałych przypadków, wtedy komornik ma legitymację do oceny przesłanek zasadności sporządzenia protokołu⁵⁵. W wypadku tych podmiotów ma on możliwość zwrócenia wniosku w wypadku nieuiszczenia opłaty. Ponadto z uwagi na brzmienie art. 8 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 4 ustawy o komornikach sądowych komornik może sporządzić protokół tylko w granicach własnego rewiru. Jeśli wniosek wykracza poza rewir komornika, powinien on odmówić jego przyjęcia⁵⁶. Ponadto art. 25 ustawy o komornikach sądowych wprowadza kolejne obostrzenia dopuszczalności sporządzenia protokołu stanu faktycznego. Mianowicie niedopuszczalne jest jego sporządzenie, jeśli mogłoby to się wiązać z działaniami sprzecznymi z prawem lub zasadami etyki zawodowej.

Na odmowę sporządzenia protokołu, a także na inne czynności oraz zaniechania komornika w tym zakresie służy skarga⁵⁷, na podstawie art. 3 ust. 5 ustawy o komornikach sądowych, do sądu rejonowego właściwego ze względu na siedzibę kancelarii komornika. Rozstrzygnięcia sądu nie można zaskarżyć⁵⁸.

Protokół, co do zasady, sporządza komornik, jednak art. 138 ust. 4 ustawy o komornikach sądowych dopuszcza możliwość upoważnienia asesora komorniczego do jego sporządzenia.

4. Podsumowanie

Po zapoznaniu się z uregulowaniami zabezpieczenia dowodów, a także protokołu stanu faktycznego, nie sposób nie zwrócić uwagi na pewne ich podobieństwa i związki. W literaturze można się spotkać z poglądem, iż protokół może stanowić uzupełnienie w przedmiocie zabezpieczenia dowodów. Co więcej, może on również stanowić środek dowodowy w postępowaniu dowodowym jako dokument urzędowy⁵⁹.

⁵³ R. Reiwer (red.), *op. cit.*

⁵⁴ *Ibidem.*

⁵⁵ M. Sitkowski, *op. cit.*, s. 14.

⁵⁶ R. Reiwer (red.), *op. cit.*

⁵⁷ M. Sitkowski, *op. cit.*, s. 19.

⁵⁸ R. Reiwer (red.), *op. cit.*

⁵⁹ E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *op. cit.*, s. 2-3.

Ponadto protokół stanu faktycznego może spełnić podobną funkcję jak zabezpieczenie dowodów. Można by nawet powiedzieć, że w pewnym zakresie może posłużyć jako forma tej instytucji⁶⁰. W jego efekcie dysponuje się dokumentem urzędowym, który zawiera w sobie zabezpieczony stan faktyczny i który można wykorzystać w późniejszym postępowaniu sądowym (podobnie jak dowód zabezpieczony przed wszczęciem postępowania)⁶¹.

Z pewnością komornik posiada mniejszą możliwość odmowy sporządzenia protokołu niż sąd odmowy zabezpieczenia dowodów. Postępowanie komornika jest jednak bardziej odformalizowane niż sądowe, a także potrzebuje mniejszej ilości czynności organizacyjnych (wzywianie stron, wyznaczanie posiedzenia, kontakt z sądem wezwanym w razie konieczności), w związku z czym może być ono szybciej przeprowadzone, a efekt w postaci dokumentu strona zainteresowana może otrzymać tuż po jego sporządzeniu. Ponadto taka forma organizacji ułatwia ustalenie terminu. Łatwiej jest ustalić termin z komornikiem bez konieczności dogadywania się z ewentualną stroną przeciwną, niż czekać na wolny termin sądu, a także na zawiadomienie przeciwnika (z wyjątkiem sytuacji, gdy można przeprowadzić zabezpieczenie bez jego wzywania).

Ponadto krąg osób, które mogą wnioskować o sporządzenie protokołu, jest szerszy niż w wypadku zabezpieczenia dowodów. Osoba wnioskująca nie musi wykazać interesu prawnego, który stanowi przesłankę merytoryczną przy wniosku o zabezpieczenie dowodów.

Osoba zainteresowana posiada również większą możliwość kontroli nad działaniem komornika dzięki możliwości wniesienia skargi. W wypadku zabezpieczenia dowodów nie można skarżyć odmowy, jedynie w trybie art. 380 k.p.c.

Jednak z drugiej strony zabezpieczenie sądowe jest tańsze niż protokół stanu faktycznego. Dodatkowo strona pewna swojej racji w sprawie może mieć przekonanie, z wysokim prawdopodobieństwem, że sąd ustali zwrot kosztów na jej rzecz od przeciwnika.

Jak można zauważyć, mimo wielu podobieństw każda z omówionych instytucji ma inne aspekty, które mogą być istotne podczas dokonywania ich wyboru. Warto jednak pamiętać o cechach obu i mieć na uwadze całość ich unormowań, ponieważ w zależności od sytuacji skorzystanie z jednej z nich będzie niosło więcej korzyści dla sprawy.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.).

⁶⁰ J. Szynkarek, *op. cit.*, s. 134.

⁶¹ *Ibidem*, s. 136.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1277 ze zm.).

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 785 ze zm.).

Ustawa z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2363).

Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 771 ze zm.).

Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1469 ze zm.).

Orzecznictwo

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1969 r., II CZ 6/69.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach I Wydziału Cywilnego z dnia 14 kwietnia 2016 r., I ACa 1151/15.

Zarządzenie Sądu Rejonowego w Bytomiu I Wydziału Cywilnego dnia 5 lipca 2016 r., IC 409/16.

Literatura

Gil I. (red.), *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2017.

Góra-Błaszczkowska A. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I A. Komentarz do art. 1-424¹²*, Warszawa 2020, Legalis.

Krajowa Rada Komornicza, *Opinia na temat projektu ustawy o komornikach sądowych (projekt z dnia 22 listopada 2016 r. – UD 146)*, Warszawa 15 grudnia 2016 r.

Marszałkowska-Krześ E. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019, Legalis.

Marszałkowska-Krześ E., Gil I., *Wykorzystanie w praktyce protokołu stanu faktycznego sporządzanego przez komornika sądowego*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2017, nr 12.

Reiwer R. (red.), *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, Warszawa 2019, Legalis.

Sitkowski M., *Protokół stanu faktycznego jako sposób zabezpieczenia dowodu w postępowaniu sądowym. Analiza instytucji w myśl nowej ustawy o komornikach sądowych*, Wrocław 2019.

Szynkarek J., *Zabezpieczenie dowodów w postępowaniu cywilnym w sprawach o naruszenie praw autorskich*, Wrocław 2018.

Wiśniewski T. (red. nauk.), *Postępowanie procesowe przed sądem pierwszej instancji*, t. II, cz. 2, Warszawa 2016.

Zieliński A., Flaga-Gieruszyńska K., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019, Legalis.